

Архимандрит Методије,
ишуман манастира Хиландара

УВОДНА РЕЧ

*Не, монах није бескористан, но може да буде најкориснији човек народу од свих других људи*¹ – ову истину записао је Свети владика Николај Велимировић. Тумачећи јеванђелски одељак који се чита на Светој Литургији у Осму недељу по Духовдану, он је тврдио да је један од разлога што се Господ често склањао у самоћу био у оправдавању и подстицању пустиножителства и монаштва, која су тек имала да се у Цркви његовој роде. Господ је делом показао, вели Свети Николај, да се добар и потребан човек нигде не може сакрити, доказујући на тај начин своје речи: *Не може се сакрити праг кад на јори сјоји* (Мт. 5, 14).²

На везу између Спаситељевог честог удаљавања у пустињу и монаштва, Владика указује овим речима: *Историја Цркве показала је по хиљаде људи, да се никад ниједан велики људињак, молићвеник или чудотворац, није могао сакрити од народа. Многи се, без разлога, питају: шта ће монах у људињи? Није ли боље, да буде међу народом, где га користи народу? Но како ће светлиши незапаљена свећа? Монах носи своју душу као незапаљену свећу у људињи, у самоћу, да је људом, молићвом, размишљањем и трудом*

¹ Владика Николај, „Недеља осма по Духовдану“, *Омилије* (Шабац: Глас Цркве, 2000), 151.

² Види: *Историја*, 150–151.

зайали. Усие ли да је зайали, свейлосѣ ће се њеѣова видеѣи од целоѣ свейа и свей ће ѣоѣи к њему и наѣи ће ѣа, ма се он крио у ѣесковийѣе ѣусѣиње, у нейроходне ѣланине или у неѣрисѣуѣине ѣеѣине.³ На крају, Свети Владика закључује већ наведеним речима: *Не, монах није бескористан, но може да буде најкориснији човек народу од свих друѣих људи.*

Ваша преосвештенства, преподобњејши оци игумани и матере игуманије, возљубљена браћо монаси и сестре монахиње, драга браћо и сестре: монашки живот – поред чињенице да се одвија овде, на земљи – није од овога света. Због тога је са појмом монаштва увек било повезано и извесно неразумевање. Овај равноангелски живот који смо изабрали, живи се у јединству са телом Цркве, представљајући њен најлепши украс и њено *здрaво око*⁴. Свети владика Николај је, као и богослови старијих времена, осећао потребу да објасни смисао и значај монаштва. Иста потреба постоји и данас, када смо у опасности да, због духа времена, изгубимо свест о неопходности духовног подвига; требало би говорити о смислу и значају монаштва и улагати све снаге како би се оно умножило и усавршило, верујући да ће пунота Цркве Христове убрзо уживати у плодовима тог напора. Ради тога, у име свих данас сабраних на Другом светопрохорском монашком сабору, као и оних који ће од овог нашег сабрања имати духовну корист, желим најтоплије да захвалим нашим домаћинима: Његовом Преосвештенству Епископу врањском г. Пахомију, Високопреподобном игуману Манастира Преподобног Прохора Пчињског, архимандриту Методију, као и свештенству и монаштву богомспасаване Епархије врањске.

Ове године се навршава тридесет година од блаженог уснућа Преподобног аве Софронија Сахарова, па је најприкладније да ову реч о значају монаштва поткрепимо

³ *Исѣо*, 151.

⁴ Лк. 11, 34.

и наводима из његовог огледа *О основама православној ѿдвижништва*: „Треба ли рећи да је мисао о одрицању од света довела до тога да већина људи у монаштву виде нешто крајње тужно, тешко, мрачно? Али, они који су изабрали монашки пут не гледају тако. Преподобни Теодор Студит, на пример, у одушевљењу тим начином живота, назвао га је 'трећом благодаћу'. Прва је благодат Мојсијев закон. Друга је благодат над благодатима коју смо сви примили од пуноте Христове, по речима Светог Јована Богослова (Јн. 1, 16). И на крају, трећа – монашки начин живота, дат човеку и схваћен као небески живот, као силазак анђеоског света на земљу, као достигнуће и остварење у историји онога, што по својој суштини превазилази њене границе.“⁵

У уводном поглављу овог огледа, Преподобни Софроније наводи и речи Светог Игњатија Брјанчанинова: „Без монаха, хришћанство у свету би пропало. Ето колико је Цркви Христовој неопходно савршенство без кога се спасење само вером лако може изгубити, и сигурно би се изгубило, јер је неопходна дуга обука у разликовању добра и зла. То савршенство су у раној Цркви достигали аскети и мученици, а касније монаси [...] Рећи ће неко: овакве речи о монаштву из уста једног монаха показују најпре гордост срца.“ Као одговор на ову могућу примедбу, Свети Игњатије одмах додаје да Дух Свети, који је учитељ смирења, подстиче монахе да схвате да је њихова праведност ништавна – по речима Пророка Исаије: *Сва је наша правда као чаршаф жене блуднице* – али их истовремено и опомиње да је права ђаволска гордост у томе да се дар Божији одриче, као да не постоји.⁶

После ових навода из наслеђа Светитеља Игњатија, Ава Софроније закључује: „Ако не желимо да се лишимо

⁵ Види: Архимандрит Софроније, „О основама православног подвижништва“, у *Рођење за царство неколебиво* (Света Гора: Манастир Хиландар, 2006), 108.

⁶ *Исхо*, 109.

надахнућа у нашем стремљењу ка савршенству, које нам је заповедио Христос: *Будиће савршени као што је савршен Отац ваш небески* (Мт. 5, 48), не смемо губити из вида ове речи светих отаца о монаштву. Заиста, лако можемо клонуту духом и 'саблазнити се'. А када у себи будемо носили свест о дубокој суштини Цркве и божанског живота који нам се у њој даје, тада никакве спољашње околности, ма како тешке и неприличне, неће моћи да нас помере са камена Христове љубави, као што рече пророк Давид: *Испуњени су миром они који љубе закон твој, Господе, и не сусише их саблазан* (Пс. 118, 165).⁷

Попут претходног Светопрохорског монашког сабора, и овогодишњи је подељен у четири заседања, од којих ће свако представљати засебну тематску целину.

Наслов *првој заседања* позајмљен је из једне од најважнијих монашких књига новијег времена, *Приноса савременом монаштву* Светог Игњатија Брјанчанинова. Имајући у виду да је суштина монашког живота увек иста, док се само спољашње околности кроз историју мењају, Свети Игњатије у предговору своје књиге овако упућује на главни циљ монашког живота: *Овде се указује на измене, али не на измене у суштини нејо у околносима, које врше значајан утицај и на саму суштину; овде се указује на начин на који би требало користићии древне сјисе и применићии их на савремено доба*.⁸ Он у предговору и наводи неке од тих околности, попут недостатка благодатних руководитеља и честих сусрета са оболелима од самообмане; окружености предметима саблазни, уместо примерима врлине; обраћања пажње на учења непријатељски расположена према Богу, којима свет придаје изглед и значај највише мудрости или све-

⁷ *Исшо*.

⁸ Свети Игњатије Брјанчанинов, *Принос савременом монаштву* (Београд: Задужбина Светог манастира Хиландара, 2004), 10.

тости. Ако су такве околности биле својствене његовом времену, средином XIX века, шта онда рећи за савремено доба?

Због тога смо замислили да прво заседање буде наш, нов допринос савременом монаштву.

Један од предлога претходног Светопрохорског монашког сабора био је да се у догледно време уприличи симпозион који би у целини био посвећен *Доброшољубљу*. Овај предлог изнет је у разговору након излагања оца Рафаила, игумана манастира Подмаине, чије је тадашње надахнуто слово говорило управо о овом најзначајнијем монашком зборнику.⁹ Док се поменути предлог не оствари, овогодишњи сабор ће *групо заседање* у целини посветити *Доброшољубљу*, а наслов тадашњег предавања оца Рафаила узет је за наслов овог заседања: Добротољубље – вапајни зов Отаца и Учитеља. Предавачи ће нам појаснити да *Филокалија* није један давно састављен и запечаћен зборник, већ жива књига, коју савремени подвижници непрестано допуњују својим поукама и својим животом.

Последњих година прошлог века, један од најдуховнијих и најмолитвенијих хиландарских старца, схимонах Агатон, са великим одушевљењем је читао дела Преподобног оца Софронија која су у то време била доступна на српском језику. Нама, младим монасима, говорио је: „Децо, ја вероватно то нећу доживети, али ви сигурно хоћете: да отац Софроније буде проглашен за светитеља, због његових списа које је оставио Цркви.“ Оствариле су се, у међувремену, речи оца Агатона. Будући да ове године обележавамо три деценије од блаженог уснућа Преподобног Софронија, *шреће заседање* посвећено је овом истинском служитељу Царства

⁹ Те 2020. године, када је одржан Први светопрохорски монашки сабор, у време када су се на глобалном плану ломила копља око 5G мреже, игуман Рафаило је своју беседу духовито закључио речима да српско монаштво треба да се „прикључи“ на сопствену духовну „5Д мрежу“, коју чини пет томова *Доброшољубља* на српском језику.

непоколебљивог. Имамо велики благослов да су са нама његова духовна чеда и наследници који ће нас, по нашем дубоком уверењу, још ближе упознати са душекорисним наслеђем овог великог оца и учитеља наших дана.

Назив *четвртој заседања* овогодишњег Сабора инспирисан је чињеницом да је Хиландар већ 825 година духовни стожер српског народа. Манастир Хиландар, кога су његови Свети ктитори Сава и Симеон посветили Богородици Наставници, кроз историју је одржавао везе са обитељи Преподобног Прохора, са градом Врањем, као и са целом Старом Србијом. Овогодишњи јубилеј послужио је као повод да се подсетимо неких личности и догађаја који симболизују ову повезаност.

Хтео бих да, у име Организационог одбора Другог светопрохорског монашког сабора, захвалим свим предавачима, а посебно онима који су дошли издалека, из иностраних земаља, што су прихватили наш позив и што ће у ова два дана поделити са нама своје духовно искуство и знање. Уједно, чврсто верујемо да ће молитвено заступништво пред престолом Цара Славе, Преподобног оца нашег Прохора и осталих преподобних и богоносних отаца који су постом и молитвом у српским земљама просијали, бити најбоље уздарје за њихов труд.

Молитвама Пресвете Богородице и Преподобног Прохора Пчињског, који нас је опет сабрао у својој Светој обитељи, да Господ благослови наш сабор, како би у монашком служењу Његовој Цркви узрастали из силе у силу и да би, на крају векова, сви овако били сабрани и у Његовом *нейоколебивом*¹⁰ и непролазном Царству.

¹⁰ Јевр. 12, 28.